

СВИДА О. Г.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ СУДДЯМИ ЕТИЧНИХ ПРАВИЛ ПОВЕДІНКИ

Слід відзначити, що на сьогодні рівень довіри пересічних громадян взагалі до органів державної влади є досить низьким. За результатами Національного опитування, проведеного ГО «Відкрита Україна» (Проект «Відкритий Суд») у 2016 році рівень довіри до судової влади склав лише близько 37 %. Це опитування проводилося на територіях, прилеглих до будівель судів міського, районного та обласного рівня, а отже, зрозуміло, що серед опитаних могла бути значна частка тих, не на користь яких були винесені судові рішення. В той час на зниження рівня довіри громадян значною мірою справляють вплив і об'єктивні чинники. Насамперед, це наявність фактів корумпованості суддів чи вчинення ними таких вчинків, які підривають авторитет судової гілки влади, як то: керування транспортними засобами у стані алкогольного сп'яніння, зухвала поведінка у спілкуванні з громадянами чи представниками державних органів тощо. Такий негативний ефект особливо підсилюється тим, що саме факти такої поведінки представників судової влади більш активно висвітлюються засобами масової інформації, а ніж процес повсякденної законної їх діяльності.

Отже, можна зробити висновок, що проблема забезпечення рівня довіри громадян до судів, безумовно, безпосередньо пов'язана із дотриманням суддями етичних правил поведінки у службовій та позаслужбовій діяльності.

Дотримання правил етичної поведінки впливає із вимог статті 56 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року, якою передбачено коло обов'язків суддів, серед який закріплено обов'язок «дотримуватися правил суддівської етики, у тому числі виявляти та підтримувати високі стандарти поведінки у будь-якій діяльності з метою укріплення суспільної довіри до суду, забезпечення впевненості суспільства в чесності та непідкупності суддів». Цей обов'язок кореспондує із суддівською присягою, визначеної в ст. 57 Закону, при складенні якої суддя в урочистій обстановці бере на себе обов'язок, окрім іншого, «дотримуватися етичних принципів і правил поведінки судді, не вчиняти дій, що порочать звання судді або підривають авторитет правосуддя». Окрім того, допущення суддею поведінки, що порочить звання судді або підриває авторитет правосуддя, зокрема в питаннях моралі, чесності, непідкупності, відповідності способу життя

судді його статусу, дотримання інших норм суддівської етики та стандартів поведінки, які забезпечують суспільну довіру до суду, прояв неповаги до інших суддів, адвокатів, експертів, свідків чи інших учасників судового процесу, відповідно до статті 106 Закону є однією з підстав дисциплінарної відповідальності судді.

До речі, професійна етика є одним з важливих критеріїв кваліфікаційного оцінювання суддів та кандидатів на суддівські посади (ст. 83), а дані щодо відповідності поведінки судді правилам суддівської етики є обов'язковим елементом суддівського досьє (ст. 85 Закону). Отже, чинне законодавство приділяє значну увагу обізнаністю суддів з правилами етичної поведінки та встановлює юридичну відповідальність за їх порушення.

Наступним питанням, що безумовно впливає на рівень довіри громадян до суду і яке потребує свого врегулювання, є проблема врегулювання поширеності дії етичних правил поведінки на суддів, які перебувають у відставці. Це питання постає у зв'язку з тим, що такі особи, які тривалий час здійснювали правосуддя та є досить відомими в певній місцевості чи навіть в масштабах усієї країни, незалежно від їх перебування на посаді суддів, продовжують й надалі у свідомості громадян репрезентувати судову гілку влади, а отже їх поведінка має неабияке значення для авторитету суду.

На жаль, в Законі “Про судоустрій та статус суддів” від 2 червня 2016 року питання щодо обов'язку суддів у відставці дотримуватись суддівської етики взагалі не врегульоване. Показовим у цьому відношенні є положення частини 6 статті 15 Закону Російської Федерації “Про статус суддів” від 26 червня 1992 року, в якій зазначено, що суддя вважається таким, що перебуває у відставці, до тих пір, поки дотримується обмежень, встановлених для суддів законодавством та “не допускає вчинків, його ганьблять і тим самим применшують авторитет судової влади”. Вважаємо за доцільне, в майбутньому аналогічну норму необхідно включити і до статті 145 Закону України “Про судоустрій і статус суддів”, яка в часині 1 визначає підстави для припинення відставки судді.

Слід також обов'язково зазначити, що положення правил суддівської етики повинно мати надзвичайно важливе значення й для кандидатів на суддівські посади. Зрозуміло, що усі положення суддівської етики неможливо на них поширити, проте дотримання загальних засад повинно обов'язково перевірятися нарівні з іншими вимогами при вирішенні питання про зайняття особою посади судді. До речі, на практиці це вже мало місце, коли в процесі здійснення добору суддів до Верховного Суду Громадська рада доброчесності приймала негативні висновки щодо окремих кандидатів саме з цих підстав.

Отже, безумовне дотримання представниками суддівського співтовариства високих стандартів етичної поведінки повинно стати важливою передумовою для підвищення рівня довіри з боку пересічних громадян до судової влади.